

شادی را با کمک کودکان بسازید

اشاره

نیاز وقت صرف کنند. در این فعالیت، کودکان بیان احساسات، حل مسئله و ارتباط با افراد جامعه را می آموزند. آن‌ها در داستان‌های مورد علاقه خود بازی می کنند. موقعیت‌های خاصی از تجربه‌های زندگی خود را باز آفرینی می کنند و خود را در دنیایی زیبا و دوست‌داشتنی می بینند که در آن هر چیزی ممکن است اتفاق بیفتد.

نمایش خلاق به دست‌نوشته‌ها یا ضابطه‌های بسیار کنترل شده نیاز ندارد و تمام تمرکز خود را فقط بر روی کودکان به عنوان شرکت‌کننده‌های خود می گذارد. کودکان بزرگتر به گسترش کار خویش و در نهایت اجرای نمایش برای بیننده مشتاق هستند. این بسیار عالی است، زیرا بعدها این میل به صورت «حضور در اجتماع» خواهد شکفت. ولی برای کودکان کوچک‌تر، روش فعالیت و یادگیری به روی صحنه رفتن ارجح است. نمایش خلاق چون براساس انگیزه و نمایش خودجوش و ناگهانی به اجرا درمی آید، به مکان، وسایل و امکانات از پیش تعیین شده‌ای نیاز ندارد. در ضمن اینکه نمی خواهیم از آن‌ها یک حرفه‌ای تئاتر بسازیم.

این فرآیند در کودکان سنین پایین‌تر و در اوایل کار با کودکان (چه در مدرسه، مهدکودک یا کلاس‌های آزاد)، فرآیندی کوتاه‌تر و گسسته‌تر است.

تاریخچه نمایش خلاق

نمایش خلاق یکی از انواع نمایش با کودک است که برای آموزش کاربرد دارد. رویکردی نظام‌مند برای یادگیری است. در ابتدا «نمایش در آموزش و پرورش» بود. و در سال ۱۹۲۰ وینیفرد وارد اصلاح «نمایش خلاق» را ابداع کرد تا این نوع نمایش کودک را از سایر گونه‌های نمایش متمایز کند.

وینیفرد وارڈ در شیکاگو در اوایل دهه ۱۹۲۰، با کودکان کار می کرد و به این نتیجه رسید که تئاتر در واقع همچون نیرویی است که به توانمندسازی و شکوفا کردن استعدادها و نرفته کودکان منجر می شود و به آن‌ها فرصتی برای مطرح ساختن و ابراز وجود می بخشد.

آلیس - مینی هر تس، نیز پیش از وینیفرد در این حوزه فعالیت داشت. اما ارزش کارهای او آن چنان که باید شناخته نشده است، در هر حال، آنچه که امروز به عنوان «بدهیه‌سازی مدرن» در تئاتر بزرگسالان وجود دارد، از تمرینات کلاسی کاربران تئاتر کودک به وجود آمده است. از آن به بعد نمایش خلاق با رویکردها و تکنیک‌های بسیار متنوعی در سطح اروپا شروع به کار کرد. این پیشرفت و رویکردهای تازه

هر یک از ما در درون خود یک بازیگر - یعنی کسی که در نقش بازی می کند - و یک تماشاگر - یعنی کسی که نقش ایفا شده را می بیند - داریم. ما این توانایی را داریم که خود را در حین انجام دادن کارها نگاه کنیم. ما فقط بازیگر و تماشاگر خود نیستیم، بلکه نمایشنامه‌نویسی هستیم که متن خود را می نویسیم، صحنه‌آرایی هستیم که لباس‌ها را متناسب با مکانی که در آن هستیم (خانه، محل کار، هنگام استراحت) انتخاب می کنیم و نیز کارگردانی که بازی‌هایمان را به صحنه می آورد.

بنابراین هر انسانی به تنهایی یک تئاتر کوچک است. حال چه آموزش تئاتر دیده باشیم و چه ندیده باشیم.

نیاز به بیان خود یک نیاز طبیعی و اساسی برای روان انسان است. هنر ابزار مناسبی برای این بیان است. هنر می تواند در نوع نگرش کودکان به محیط تحولی منطقی به وجود بیاورد. کودکان با انجام فعالیت‌های هنری، ایفای درونی خود را نشان می دهند، محیط اطرافشان را می شناسند، با آنان ارتباط برقرار کرده سازگار می شوند و دریافتی را که از جهان داشته، نشان می دهند. در نمایش خلاق هم از این ویژگی فکری و ذاتی کودکان استفاده می شود.

کلیدواژه‌ها: نمایش خلاق، شعر، قصه و مهارت‌های اجتماعی.

نمایش خلاق چیست؟

نمایش خلاق روندی علمی و گروهی کار با کودکان است که در آن مربی مفاهیمی را با ایفای نقش آموزش می دهد. به‌طور تجربی می آموزد که بایستی تفکر تخیلی و بیان خلاق داشته باشد. نمایش خلاق فعالیت‌های نمایشی را دربرمی گیرد که تجربه شرکت‌کنندگان را به عنوان هدف داراست. اگر بر ایفای نقش توسط کودکان تأکید شود کودکان به عنوان شرکت‌کنندگان فعال می توانند از مزایا نمایش خلاق بهره‌مند شوند.

نمایش خلاق می تواند شامل اجرا و روایت داستان، سفرهای خیالی، قصه‌سازی، بازی‌های نمایشی، موسیقی و... باشد. به این دلیل که درباره نمایش خلاق نظیر یک فرآیند و نه یک محصول تأکید می شود، هنرآموزان آزادند تا در کلاس‌های خود متناسب با

همچنان ادامه دارد و به جایی رسیده که در حال حاضر می‌بینیم. البته، این رویکردهای تازه در خارج از ایران صورت گرفته و این هنر و فرآیند علمی هنوز در ایران به اندازه کافی شناخته نشده است. به مرور و طی جلسات بعدی و مراحل پیشرفته‌تر - فرآیند نمایش طولانی‌تر، مفصل‌تر، پیشرفته‌تر و سخت‌تر می‌شود. داستان‌ها و تمرین‌ها بارها و بارها تکرار می‌شوند ولی در اجرای آن‌ها ایده‌های نو خلق می‌شوند و همین عامل باعث تقویت و پرورش قوه تخیل و خلاقیت کودک می‌شود.

در این فعالیت هیچ پاسخ نادرستی وجود ندارد. هر آن‌چه کودک می‌گوید پذیرفته است، در این فرآیند حیوانات و اشیاء سخن می‌گویند. کودکان در مکان‌های ناشناخته یا حتی واقعی سفر می‌کنند. در آن مکان‌ها کارهایی حتی عجیب و غریب یا واقعی (زندگی عادی) انجام می‌دهند.

فایده‌های نمایش خلاق

- افزایش قوه تخیل و آگاهی‌های زیباشناسانه.
- ایجاد قدرت فکر کردن مستقل و منتقدانه.
- پرورش روحیه جمعی و توانایی همکاری با اطرافیان.
- بالابردن سطح مهارت‌های ارتباطی
- ایجاد احساسات و هیجان‌های سالم و تجربه رهاسازی
- کنترل شده عواطف و هیجانات درونی برای کودکان.
- ایجاد شناخت نسبت به خود.
- شادی و تفریح.
- فراهم آوردن زمینه‌ای مقدماتی برای حضور در جریان تئاتر حرفه‌ای در سال‌های بعد.
- بالابردن سطح اعتماد به نفس و عزت نفس.
- کسب تجربه از طرف کودک در زمینه بیان عقاید و دیدگاه‌ها به شکل روشن یا شفاف و بی‌پروا.

منابعی برای کلاس نمایش خلاق

● داستان‌های عامیانه / قصه‌های بلند و افسانه‌ها

مجموعه‌هایی از داستان‌ها، مثل داستان‌های عامیانه رایج در کشور، داستان‌های مذهبی و... هستند، که براساس موضوع

به خاطر سپردن داستان و قرار دادن شخصیت‌های داستانی متعدد در یک داستان، کودکان می‌توانند ایده‌های تازه‌ای بیافرینند.

۲. شعر

اشعار، امکانات بی‌نظیری را برای کلاس نمایش خلاق فراهم می‌سازند. هم‌چنین می‌توان پس از خواندن آن به اجرایش پرداخت. به این دلیل که شعر اغلب از زبان اول شخص بیان می‌شود، برای شرکت‌کنندگان آسان خواهد بود که به بیان احساسات و اجرای فعالیت‌های حاضر در شعر بپردازند. به هنگام انتخاب یک شعر در نظر داشته باشید که شرکت‌کنندگان زبان اشعار را به آسانی درک کنند. از به‌کارگیری اشعار بلند هراس نداشته باشید. بیش‌تر کودکان از مشارکت در فعالیت‌های طنزآمیز لذت می‌برند.

۳. کتاب‌های کودکان

یک کتاب مناسب کودکان می‌تواند دربرگیرنده فعالیت‌های کافی برای یک دوره کامل کلاس نمایش خلاق باشد. شما می‌توانید تمرینات گرم کردن، بازی کردن، شعر خواندن، خرده‌نمایش‌ها را براساس درون‌مایه کتاب طراحی کنید. اگر کتابی خاص ایده‌های جذاب بسیاری به شما می‌بخشد در انتخاب آن درنگ نکنید.

دلایل استفاده از نمایش خلاق در آموزش و پرورش

مهارت‌های اجتماعی را افزایش می‌دهد:

- در نمایش خلاق کودکان برای ایده‌های خوب و جدید (خلاق) پاداش می‌گیرند. در محیطی مثبت نگهداری می‌شوند. آزاد از انتقاد مخرب هستند. در نتیجه دانش آموزان اعتمادبه‌نفس کسب می‌کنند و ایده‌های خود را خواهند داشت.

- در نمایش خلاق با همکاری با دیگران و تظاهر به «بودن» با دیگران، آگاهی اجتماعی خود را افزایش می‌دهند. یاد می‌گیرند که چگونه به درک خود و دیگران و کسب آگاهی از تعامل بین مردم و تأثیر اقدامات خود بر دیگران برسند.

- در نمایش خلاق، چون گروه برای یک هدف مشترک کار می‌کنند. این فعالیت را برای کودکان به منظور همکاری در یادگیری، هم‌چنین رهبری، طرفداری و مهارت‌های بحث و گفت‌وگو را فراهم می‌آورد. حل مسئله و چاره‌اندیشی موقعیت‌هایی هستند که کودکان با کمک آن چه را که در دسترس دارند و استفاده از تصورات خود برای مقاصد مختلف را در این فعالیت تجربه می‌کنند.

- در نمایش خلاق بر مهارت‌های ارتباطی تأکید شده است. که کودکان با استفاده از صدا، دست‌ها، صورت و بدن خودشان این ارتباطات را بیان می‌کنند.

به رشد و نمو فردی کمک می‌کند:

- در نمایش خلاق بر آگاهی حسی تأکید می‌شود. کودکان یاد می‌گیرند، استراحت می‌کنند، گوش می‌دهند، نگاه

دسته‌بندی می‌شوند.

در انتخاب قصه‌ها باید به

این نکته توجه کرد که قصه دارای

طرح داستانی ساده، شخصیت‌های پویا

ولی پیام‌های واضح باشد. در نمایش خلاق به

صورت ایده‌آل باید داستان‌ها را قبل از اجرا بازگو کرد و

ترجیحاً آن‌ها را بلند نخواند (این اقدام احساس نمایشی بهتری

به شنوندگان می‌بخشد و زمانی کارآیی می‌یابد که از نمایش تصاویر

در هنگام بازگویی داستان پرهیز شود) به این ترتیب یادگیری تسهیل

می‌شود. کودکان در نمایش خلاق از بازی در نقش‌ها و قرار گرفتن در

موقعیت‌های طنزآمیز، غمگین و... ایفای نقش اشیای بی‌جان، حیوانات

و... که با طرح داستانی مرتبط هستند، لذت می‌برند. در کلاس نمایش

خلاق از این‌که بر شاخ و برگ داستان بیفزایید، هراس نداشته باشید.

به تعداد قهرمان‌های داستان (آدم‌ها، حیوانات، اشیا و...) موقعیت‌ها و

اتفاقات بیفزایید. به این ترتیب هر یک از کودکان

حاضر در کلاس نقشی برای ایفا خواهند

داشت. با بهره‌گیری از داستان‌های

آشنا (حتی غیرآشنا هم

تأثیر دارد) در کلاس

نمایش خلاق و با

می کنند، احساس می کنند، بو می کنند و هم چنین بر محیط زیست خود تأکید می کنند. این می تواند به درک بهتر زیبایی های زندگی منجر شود.

- نمایش خلاق به توسعه مهارت های حرکتی و هماهنگی کودکان کمک می کند.

- به کمک نمایش خلاق می توان مفاهیم بسیاری از موضوعات را نشان داد. برای مثال، یک گروه از کودکان می توانند «ماشین» با قطعات مرتبط با آن خلق کنند.

- نمایش خلاق تخیل و تفکر مستقل را تشویق می کند. کودکان از راه های مختلفی برای رسیدن به هدف خود فکر می کنند.

- نمایش خلاق سرگرمی است. کودکان در این فعالیت (سرگرم کننده) انگیزه بیش تری برای یادگیری دارند. مخصوصاً زمانی که حداقل بخشی از یادگیری روزانه آن ها سرگرم کننده باشد.

- کودکانی که اغلب بی قرار و ناآرام هستند. نمایش خلاق می تواند با اقدام به حل مشکل در شرایط مختلف، آن ها را از تنش آزاد و سالم سازد ...

- نمایش خلاق باید بتواند به ارزیابی و درک بیش تری از نمایش رسمی منجر شود.

محركهایی که لازم دارد:

- در نمایش خلاق ها و انمود شخصیت هایی را داریم، نگاه به آن شخصیت و وانمود سبک بیان آن.

- در نمایش خلاق به عمل کردن و صحبت به جای فردی که می خواهید نمایش دهید و چه خواهد پوشید. فکر کنید یا مانند آن شخصیت فکر کنید. برای مثال استفاده از وسایلی ساده که در کلاس موجود است (قرار نیست از قبل تهیه شود و کودکان و مربی در حال اجرای نقش هایشان در لحظه می توانند از وسایل موجود در کلاس استفاده کنند) که می تواند کلاه، ماسک حیوانات، نوک پرندگان، دماغ یا گوش های حیوانات، ریش، کفش، چکمه یا... (بهتر است تعداد وسایل زیاد باشد تا بیش تر دانش آموزان بتوانند از آن ها استفاده کنند).

- استفاده از نمایش دادن تصویرهایی در کلاس، سپس عمل کردن (اجرا کردن) به آن چه نمایش داده شده است. یا حتی وانمود آن چه در تصویرها موجود است.

- در نمایش خلاق گوش دادن به موسیقی هست و ساختن حرکتی براساس آن آهنگ تا نمایش می دهد.

- در نمایش خلاق بهتر است ریتم حرکات با ریتم موسیقی متناسب باشد. برای یک موسیقی آرام و ملایم حرکاتی ملایم مناسب است.

- استفاده از گوش دادن به یک داستان یا یک داستان نیمه تمام و سپس اجرا کردن آن قصه و صحنه های آن.

فعالیت های خاص در کلاس نمایش خلاق

۱. صحبت با فردی دیگر که تنها اسم آن شخص برده می شود و خودش حضور واقعی ندارد. در ادامه گفت و گوها متوجه می شوید که چگونه

- با یک رشته معنا که می توانند از طریق صدا و بیان، حرکات صورت و بدن بیان می شود ارتباط برقرار کنند.
۲. شریک هایی را انتخاب کنید و دو به دو و پشت به هم در کف اتاق بنشینید و پاها را به جلو دراز کنید. بازوها را در هم گره و قفل کنید. سپس با فشار به پشت همدیگر سعی کنید بایستید.
۳. دو دایره بنشینید. یک رهبر (گرداننده) انتخاب کنید. با هماهنگی رهبر صداها و ریتم هایی را با استفاده از حرکات دست ها و پاها و بدن و صدا تولید کنید. با اعلام رهبر این صداها و حرکات را تغییر دهید (کند و تند بودن ریتم آن هم به فرمان رهبر بستگی دارد).
۴. تکان دادن دست ها با سرعت، به آرامی، با ملایمت، با عصبانیت، با اندوه و ...
۵. بازی هنرمند و قطره ها. یک بازیگر هنرمند می شود و نفر مقابل در نقش قطره. هنرمند یار خودش را به حالتی شکل می دهد. لکه شل تا آنجا که ممکن آن حالت را شکل می دهد و تلاش می کند تا آن ژست را نگه دارد (می توان در دور بعد از آن دو نفر خواست که جای شان را با هم عوض کنند).
۶. دور دایره بنشینید. یک نفر صدایی را شروع می کند. شخص بعدی آن را برداشته و در دایره حرکت می دهد و صدایی به آن اضافه می کند تا نوبت به خودش برگردد. به این ترتیب نواری از صدا ضبط می شود.
۷. دور دایره بنشینید. یک نفر صدایی را شکل می دهد. فرد دیگری آن صدا را برمی دارد و دور دایره حرکت دهد و آن صدا را به صدایی دیگر تبدیل کند و به جای خود برگردد (سپس نفر بعدی، صدای نفر دوم را برداشته و در حال چرخش در دور دایره آن را تغییر دهد) بازی به همین ترتیب ادامه دارد.
۸. یک نفر شروع به حرکتی مکانیکی می کند و فرد دیگری به او اضافه می کند و حرکتی را به آن اضافه می کند و به او متصل می شود. نفر بعدی هم مثل نفرات قبل عمل می کند. این عمل راه می توانید تا چند نفر ادامه دهید و از حرکات و صداها برای فضا سازی استفاده کنید
۹. کودکان را در دور دایره بنشانید، پس یک نفر یک موقعیت غیر کلامی را نمایش می دهد. نفر بعدی را وارد کرده تا او حدس بزند نفر اولی چه چیزی را نمایش می دهد. صحنه های نمایش داده شده باید بدون کلام باشد.
۱۰. با استفاده از بدن خود خانه های را بسازید (از چند نفر از کودکان با انتخاب خودشان بخواهید یک خانه بسازند)، بقیه افراد گروه نیز در

در
کلاس نمایش خلاق و با
به خاطر سپردن داستان و قرار دادن
شخصیت های داستانی متعدد در یک
داستان، کودکان می توانند ایده های
تازه ای بیافرینند

نقش مبلمان، تلفن، میزها، وسایل آشپزخانه و... سپس همه عصبانی شوید و خانه و وسایل را منجر کنید.

۱۱. موقعیتی شاد را کمک کودکان بسازید. به توصف دقیق جزئیات آن موقعیت بپردازید. یکی از اعضای گروه یک موقعیت را نمایش می دهد، سپس بقیه جزئیات و دلایل آن را توضیح می دهند. در آخر، بررسی می شود که آیا همان چیزهایی را می گویند که دیده اند؟ آیا درست حدس زده اند؟ اگر درست نگفته اند دلیلش چه بوده است؟ و سؤالاتی از این دست...

۱۲. دوبه دو جفت شوید. به هم دیگر با دقت نگاه کنید. یکی از آن دو چشمش را می بیند و دیگری چیزی را در خود تغییر می دهد، مانند تغییر در بند کفش ها، سپس شریک چشمانش را باز می کند. هم گروهی باید تغییر یا تغییرات را تشخیص دهد. در پایان، جای آن دو نفر با هم عوض شود و مثل قبل تکرار شود.

۱۳. کودکان را در دو گروه موازی و روبه روی یکدیگر قرار دهید. دو نفر از هر گروه که در مقابل یکدیگرند با هم صحبت می کنند. کمی که از حرف زدنتان گذشت، افراد گروه بعدی به آرامی بر شانه نفرات جلویی می زنند. به این ترتیب نفرات جلو به آخر صف خودشان می روند و بین دو نفر جدید (آن دو نفری که بر شانه دوستان خود زده اند) گفت و گو شروع می شود. به این ترتیب بازی ادامه دارد تا نفرات شروع کننده به ابتدای صف برسند. برای این بازی (تمرین) می توان قانونی را هم وضع کرد، به این شکل که مربی فرمان قطع گفت و گو را به ترتیبی به نفرات پشت سری بگوید. مثلاً پشت کودکان (به طوری که نفرات در حال گفت و گو او را ببینند) بایستد و وقتی می خواهد فرمان قطع دهد دستش را آرام به شانه یکی از آن دو بزند.

۱۴. با کمک دست خود صفات و ویژگی های مختلفی را نمایش دهید: عصبی بودن، پر خوری، شل و ول بودن، جادو کردن، درنده بودن، آرام بودن، قوی بودن، ترس و غیره.

۱۵. وانمود کردن مبارزه. تصور کنید زیر آب یا در فضا هستید. زرهی سنگین پوشیده اید و با استفاده از یک شمشیر بزرگ در حال مبارزه هستید

ایده هایی برای نمایش دادن (پانتومیم و با کلام)

شما شاید تمایل به داشتن گروه های کوچکی هستید که حالاتی را برای تماشاگران خود اجرا می کنند. و تماشاگران چیزی را حدس می زنند که توصیف شده است. بازیگران در این گروه برای خود از قبل ایده هایی خواهند داشت. برخی از این ایده ها عبارتند از:

- خریدن کفش، لباس، غذا، ماشین و...
- رفتن به سفر با اتوبوس (یا حتی دیگر وسایل نقلیه)
- نمایش دادن یک گفت و گوی تلفنی
- تماشای تلویزیون
- قطع کردن درختان (هم فردی که قطع می کند و هم خود درخت)
- گذراندن روزی در ساحل دریا. مقایسه کردن روزی داغ با روزی سرد یا روزی مرطوب

پی نوشت

1. Winifred Word Mary
2. Alice Minnie Herts

منابع

1. www.creativedrama.com/Buesgen Mayer
2. www.susan canthony.com
3. wikipedia.org
4. www.Winifred Word Mary

۵. «تئاتر خلاق کودک، ایده هایی نوین و تفکر برانگیز برای کودکان». مترجم: حسن دولت آبادی، نمایش، دی و بهمن ۱۳۸۵، شماره ۸۸-۸۹، سال هشتم، ص ۶۳-۶۲.